

Oponentní posudek na disertační práci Mgr. Gabriely Všetickové „Komponování dětí v hudební výchově s přihlédnutím k hudebnímu minimalismu“

Předložení disertační práce má následující strukturu: Obsah, 204 stran textu ve čtyřech kapitolách, Seznam použitých pramenů a literatury, Resumé (kromě češtiny i anglicky a německy) a seznam klíčových slov.

K obsahu bych měl pouze formální připomínky – v odst. 2.1 je chybně zapsáno jméno (patří Paynter, ne Panter), rovněž bych zarovnal číslování stránek pod sebe – u disertační práce by se to slušelo...

Slovo úvodem dokumentuje situaci v hudebním vzdělávání dětí, akcentuje potřebu aktivace kreativního potenciálu a uvádí elementární komponování jako jednu z cest k jejímu dosažení. Autorka uvádí hlavní osobnosti tímto tématem se zabývající u nás i v zahraničí a definuje dva hlavní cíle práce - zaprvé: „Zdokumentovat, analyzovat a poprvé v českém prostředí souhrnně představit problematiku elementárního komponování ve vztahu k jejímu vývoji v zahraničí.“, zadruhé pak: „Konkretizovat tyto poznatky na příkladu hudebního minimalismu – tedy na základě konkrétních zahraničních kreativních projektů zkoumat, zda a jakým způsobem lze provázat kreativní činnosti dětí v hudební výchově s technikami a postupy minimal music.“.

Kapitola první se zabývá základními postavením soudobé hudby v současné hudební výchově a elementárním komponování, jeho vývojem ve světě i u nás a jednotlivými atributy a podmínkami realizace (kompoziční proces, bezbariérový přístup, způsoby práce a specifická role učitele, problematika hodnocení, vztah kompozice a improvizace) včetně shrnutí a zhodnocení.

Druhá kapitola přináší přehled nejvýznamnějších osobností a projektů v dané oblasti (Paynter, Murray Schafer, Self, Dennis, Mayer-Denkmann, Response, Klangnetze a Slyšet jinak).

Jistý vhled do oblasti hudebního minimalismu poskytuje kapitola třetí a celou řadu kompozičních projektů orientovaných na děti a mládež založené na tomto uměleckém směru představuje kapitola závěrečná. Slovo závěrem shrnuje poznatky celé práce.

Disertační práci Mgr. Gabriely Všetickéové považuji za velmi kvalitní, postavenou nejen na hlubokém i širokém vhledu do zkoumané problematiky, ale i komplexních a systematických znalostech zjevně podložených osobní zkušeností s praktickou prací v této oblasti i vlastní badatelskou prací, dokumentovanou bohatou publikační činností. Na české scéně text vhodně doplňuje dvě další – jistě ne shodou okolností rovněž disertační práce UP – „Elementární komponování a jeho význam v edukaci“ Jaromíra Synka a „Hudební tvořivost v aktuálních proměnách obecného a anglofonního diskurzu“ Petra Drkuly a svým zacílením nepochybně přispívá k rozvoji oboru.

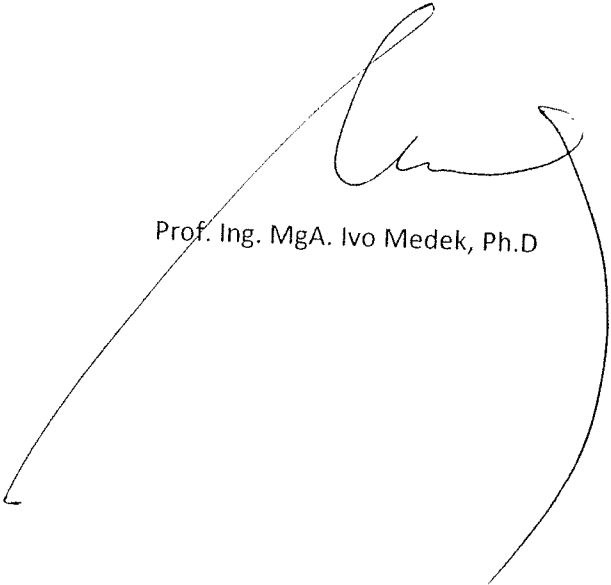
K věcné části textu mám dvě zásadnější připomínky. Předně bych zvážil nutnost zařazení celé třetí kapitoly („Hudební minimalismus“) s výjimkou části 3.4. V rozsahu daném prostorem v celé práci nemůže tato kapitola přinést nic více, než povrchní přehled notoricky známých faktů na úrovni diplomové práce nižších stupňů studia. Dominující množství citací z různých let navíc negarantuje užití terminologie v současnosti již usazené. Osobně bych doporučil užívání „zaběhlých“ pojmů minimalismus – minimalistický (nikoliv minimální) – např. minimalistický prvek je pojem zcela zřejmý, zatímco u pojmu minimální prvek se nabízí vysvětlení jako nejmenší možný, pojem „minimal music“ (použitý v anglickém jazyce v českém textu) se zpravidla užívá jako zkrácená varianta pojmu „American minimal music“, tedy nikoliv v kontextu zcela obecném, nahrazování tónů pauzami nemá s augmentací či diminucí nic do činění a používá se označení perforace, apod. Zcela by zde stačilo odkázat čtenáře na dostupnou (a autorkou dostatečně prezentovanou) literaturu a soustředit se pouze na zdůvodnění výběru minimalismu a užití jeho principů a postupů pro elementární komponování.

Druhá poznámka se týká míry užití transferovaných myšlenek v práci. Velký počet citací v celém textu ukazuje na mimořádný přehled a orientaci doktorandky ve světové literatuře na jedné straně, na straně druhé bych uvítal větší prostor pro její vlastní názory, které by byly - vzhledem k výše zmíněné zkušenosti autorky textu nepochybně přínosné. I v odstavcích označených jako „hodnocení“ či „zhodnocení“ (např. str. 38 – 42) přejímá pisatelka ve velké míře názory jiných formou citací. V kontextu citací bych navíc v některých případech zvážil, zda by nebylo vhodnější nahradit citáty převzaté z jiné cizojazyčné literatury českým překladem autorky. Je totiž poněkud komické „hovoří-li“ Glass nebo Adams německy (např. str. 126)...

Jinak lze s potěšením konstatovat, že oba základní cíle práce uvedené v úvodu byly naplněny. Rovněž formulační i formální stránka celého textu je na vysoké úrovni. Mimořádně bohatý je i soupis pramenů a literatury a není pochyby o tom, že autorka patří v dané problematice k předním odborníkům s velkým rozhledem.

Práci Mgr. Gabriely Všetickové mohu z výše uvedených důvodů s plnou zodpovědností doporučit k obhájení.

V Brně dne 2.4. 2011

Prof. Ing. MgA. Ivo Medek, Ph.D

Oponentní posudek disertační práce

Autorka: Mgr. Gabriela Všetická

Práce: Komponování dětí v hudební výchově s přihlédnutím k hudebnímu minimalismu

Předložená práce má 225, resp. 236 číslovaných stran včetně seznamu použitých pramenů (s. 204 – 216), odkazů na kompoziční projekty založené na principech minimal music (s. 217 – 219) a odkazů na internetové zdroje (s. 220). Obsahuje rovněž citace publikovaných prací autorky (s. 219 – 220), resumé a klíčová slova práce v češtině, angličtině a němčině (s. 221 – 224). Text je členěn do tří oddílů, kapitol a podkapitol. Autorka pracuje s rozsáhlým poznámkovým aparátem, převážně ve smyslu odkazů na citované prameny, který je číslován samostatně ke každému vymezenému oddílu. Disertační práce ze své povahy neobsahuje přílohovou část.

Volba tématu práce jasně dokladuje dlouhodobý osobní zájem autorky a její přesvědčení o smysluplnosti komponování dětí jakožto podstatné hudební činnosti realizované v rámci školní hudební výchovy. Komponování přitom nechápe zúženě jako edukační cíl, nýbrž jako účinný prostředek rozvoje vlastně všech rovin dětské hudebnosti. Text jasně manifestuje hluboké autorčiny znalosti tématu, které je v kontextu domácí hudební pedagogiky mimořádné. Osobní, místy emotivní postoj k problematice přitom hodnotím jako jednoznačný klad předložené práce, který rozhodně není v rozporu s její jinak vědeckou povahou. Téma a způsob autorčina odborného uchopení problematiky byly opakovaně verifikovány, a to jak prostřednictvím publikační činnosti Mgr. Všetické (recenzované časopisy a sborníky konferencí) tak grantovou podporou Univerzity Palackého (podpora studentským granem č. PdF_2010_030). Tyto okolnosti jsou v textu práce explicitně uvedeny.

Práce má promyšlenou koncepci, je logicky strukturována, pracuje s východisky a návaznostmi. Text je přehledný, stylisticky jednotný a jazykově vytržbený. Drobné odchylky od jazykového standardu (chyby v interpunkci, řádky zakončené spojkami či nerozlišování mezi pomlčkou a spojovníkem) nijak významně nesnižují úroveň textu. Práce jako celek svědčí o vysoké kultivovanosti autorky a o nadhledu odbornice. Metodologicky je práce homogenní, kombinuje metody historicko-srovnávací a deskriptivní. Autorka pracuje s množstvím literatury (zejména zahraniční), kterou precizně cituje, komparuje, konfrontuje, komentuje a hodnotí. Cíle práce, přehledně a srozumitelně vytčené v samém úvodu textu (na s. X) jsou bezvýhradně naplněny, cituji a zkracuji: „1. zdokumentovat, analyzovat, porovnat a poprvé v českém prostředí souhrnně představit problematiku elementárního komponování ve vztahu k jejímu vývoji v zahraničí... a 2. konkretizovat tyto poznatky na příkladu hudebního minimalismu...“ Vyzdvihují rovněž skutečnost, že se autorka neomezila pouze na teoretické uchopení problematiky, ale provedla i „popis“ aplikovaného edukačního modelu „Slyšet jinak“, který je svázán nejen s jejím „domovským pracovištěm“, tedy Univerzitou Palackého v Olomouci, ale rovněž s osobností školitele disertační práce doc. Vítem Zouharem.

Z drobných výhrad či spíše poznámek k hodnocenému textu vybírám následující:

- doporučuji autorce korigovat její tendenci sklouzávat k publicistickému stylu (např. s. 3 „soudobá hudba... představuje tvrdý oříšek“, s. 126 „...Schönberg by mohl jen tiše závidět“ ad.);
- rovněž vstupní a závěrečné kapitoly nazvané poeticky „Slovo úvodem“ a „Slovo závěrem“ by bylo vhodnější vzhledem k odborné povaze textu definovat jako prostý „Úvod“ a „Závěr“, přičemž druhý jmenovaný by měl obsahovat jasné resumé finálních výstupů celého textu spolu s popisem potenciálních návazností ve vzhledu do budoucna;

- kapitola o hudebním minimalismu by jistě zasluhovala obšírnější pojednání o uplatnění této techniky, resp. specifického způsobu hudebního uvažování v oblasti filmového umění (práce obsahuje jen kusé zmínky na s. 125, 129), a to nejen v kontextu tvůrců minimalistů, kteří píší pro film (Glass, Nyman), ale i těch, kteří minimalistických postupů pravidelně, vědomě a účelně využívají ve svých filmových hudebních projektech (zejm. Thomas Newman) a jejichž tvorba dosahuje významných úspěchů v oblasti filmového soundtracku;
- stejná kapitola by se rozhodně měla alespoň částečně dotknout problematiky uplatnění a funkčního využívání minimalistické hudby v muzikoterapii.

Chci rovněž zdůraznit, že zásadně nesouhlasím s přesvědčením autorky, zaujatě deklarovaným na s. 18, totiž že: „Teprve v současnosti s nástupem RVP dochází k narušování zažitého stereotypu...“ (myšleno v pojetí intencionální hudební výchovy směřem k dětskému elementárnímu komponování). Koncepce RVP není samospásná, naopak, jde pouze o poskytnutí legislativního prostoru k inovacím. Tvořivý, zaujatý a hudebně kompetentní učitel vždy, tedy nejen v souvislosti se současností a RVP – ŠVP, chápal a realizoval školní hudební výchovu jako předmět ze své podstaty „alternativní“ a výsostně tvořivý. Alternativně a kreativně pracoval, pracuje a pracovat prostě vždy bude, což je ovšem dáno jeho lidským a profesním nastavením, nikoliv novou školní „ideologickou doktrínou“. Naopak učitele pasivního ani nový systém vzdělávání ke změnám jakéhokoliv typu nepřinutí. Doporučila bych rovněž opřít opakované, nepochybně z reality vycházející, konstatování (viz průběžně celý oddíl 1) o neblahém stavu současné školní hudební výchovy ve vztahu vedení dětí k vlastní kompoziční tvorbě, o relevantní šetření, tedy všeobecné povědomí o věci podložit validními výsledky vzešlými z dotazování, z dlouhodobých pozorování či z pedagogických experimentů). Nesouhlasím také s autorčiným závěrem (s. 30), že hudební zápis je pouze „pomoc“, jakási „pomyslná berlička naší paměti“. Zápis skladby umožňuje její sledování, korigování atd. (což je z hlediska školního užití nevyhnutné), a co je nejdůležitější, umožňuje její opětovné vyvolání (prostřednictvím zápisu se skladba stává součástí kulturního dědictví). Na závěr chci autorku práce upozornit na ŠVP soukromé pražské (a brzy i ostravské) školy PORG, resp. Nový PORG (<http://www.porg.cz>), v němž jsou dle britského vzoru implantovány v rámci hudební výchovy také činnosti kompoziční. Cituji z pracovní verze doktorské práce Mgr. Věry Marhevké (s. 47): „Náplň jednotlivých hodin tvoří vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové činnosti v povinné části, v případě povinné volitelné části se přidávají ještě kompoziční činnosti ve smyslu práce s internetovými dalšími kompozičními programy. V rámci jednotlivých činností se klade důraz na praktické využití cvičeného repertoáru na školním vystoupení. Cílem kompozičních činností je složit, cvičit a prakticky předvést vlastní hudební dílo.“ (Marhevká: Hudební výchova v multikulturním prostředí české cizojazyčné školy, Ostrava 2011)

Otázka pro veřejnou obhajobu:

Komentuje a především odkazy na relevantní prameny argumentačně upevňuje konstatování na s. 24: „...dětí se speciálními potřebami nebo s fyzickým či mentálním handicapem mají mnohdy překvapivou kapacitu a schopnosti vyjadřovat se prostřednictvím zvuku...“ (tedy odkazy na Vaše či zprostředkované konkrétní pedagogické zkušenosti a především na publikovaná šetření a výzkumy).

Předložená práce Mgr. Gabriely Všečekové nepochybně splňuje odborně vědecký standard doktorských prací a proto ji **DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ.**

V Ostravě 30. března 2011

Doc. PhDr. Veronika Ševčíková, Ph.D.